

נרות נדר

נדונות

פנייתה המרגשת של דינה נקש באמצעות הטלוויזיה והעיתונות העלתה מחדש בעייה עתיקת-יומין: הבעייה של הריגה מתוך רחמים. מדי כמה שנים מתעוררות שאלה זו עקב מיקרה טראגי קורע-לב, ואחר-כך היא נשכחת עד למיקרה הבא. כגלל אישיכותום של מיקרי המתה-מתוך-רחמים לא ראה עד היום המחוקק הישראלי צורך לתקן את החוק, וזה נשאר כפי שהיה בתקופת המנדט — חוק יבש ורדאקוני, שאינו מתחשב במניעים לגרימת המוות. מי שרצה אדם עקב בצע כסף, ומי שהרג את בנו המפגר מכיוון שלא יכול לשאת ביסוריו, נחשבים בעיני החוק היבש כרוצחים ברם קר, ועונשם שווה — מאסר-עולם.

הרפואה המודרנית המציאה כמה וכמה שיטות-החייאה חדשות, ודרכים להארכת חייהם של חולים ופצועים,

כאחד המקרים, כאשר קמה האם מטושטשת עדיין משינה טרופה, נטלה את אקדחו של הבן הישן, הצמידה אותו לראשו וירתה.

המיקרה הגיע לידיה של סירוטה, שהיתה אז פרקליטת-מחוז. היא שוכנעה במניעיה של הנאשמת והגישה כתב-אישום על הריגה.

בכתב-האישום תיארה הפרקליטה ברחמים גדולים את מעשיה של האם. בית-הדין השפט המשיך בדרכה של התרבעת וגזר על הנאשמת עונש-מאסר של שנה.

כדי למנוע תקדים מסוכן, הסביר בית-הדין השפט באריכות את שיקוליו לגזר-הדין הקל. החשש התמור הוא כי הגבול הרק שבין איתנאסיה מרצון ובין שלא מרצון יטושטש. יתכן שחולה הרוצה להמשיך לחיות יריגש חובה לכחור כמות, כאשר יראה את מבטיהם הגיעים של קרוביו, ויפרשם כרצון ל-השתחרר מהסבל הנגרם על-ידו, כתב השופט שלמה בנטל. שופט זה גם ציטט מהרמב"ם, שקבע: "רוצה כזה פטור מעונש-מוות רק מדיני-אדם, אבל חטא מוסרי יש בידו".

במישפט הביאה התובעת פרק מיספרו של מנת-החלב הנורע, כריסט" יאן ברנארד, חיים. הספר מתאר סיוטי-לילה של רופא צעיר. הוא חולם כי אשה צעירה, הסובלת מטרסן הרחם, מתחננת לפניו שיעזור לה לסיים את סיבלה חסרי-הטעם. הרופא הצעיר נכנע לתחנוניה, הולך לחדרו ולוקח מזרק מלא במורפיום. אבל אז הוא נזכר בש"כועת-היפוקראטס, האוסרת על רופא לתת לאדם סם-מוות. הוא מתמממה ומחסס, וכאשר הוא חוזר לחדר החולה

ציולה, בתו של נקש, בפתח חדרו בבית-החולים האם נואל דיון כרוצח?

המירה הפרקליטות את עיפי-האישום להריגה, והאם נידונה לחודשי-מאסר אחרים בלבד.

ההבדל בין עבירת-רצח ובין העבירה של הריגה הוא גדול ביותר. רצח עונשו מאסר-עולם כעונש-חובה, ואין לשופט כל שיקול-ידעת בעניין זה. הריגה, לעומת זאת, עונשה אומנם 20 שנות-מאסר, אבל זהו עונש מירבי, וכל שופט יכול לשקול את נסיבות המיקרה ולפסוק עונש קל יותר.

אקדה **לראש הבן**

למרות הזעקה הציבורית שעורר מיקרה כפרי, לא תוקן החוק עד היום. אבל הפרקליטות התקדמה בגישתה לבעייה. בעיקר בזכותה של השופטת סרה סירוטה, שהיתה בעבר פרקליטת-מחוז, ואשר עסקה ברובם של המיקרים הטראגיים הללו.

בי-75 הרגה אשה קשישה את בנה בן ה-37 בריית-אקרה. הבן, קצין-קבע, סבל מטרסן, ועבר ניתוחים וטיפולים רבים. הרופאים אמרו לאם כי לא ניתן להציל את חייו. כדי למנוע מאשתו ומילדיו סבל, לקחו אותו הוריו לביתם, והם חיו יום-יום עם חוויית סיבלו הנורא. מצבו של הבן החמיר, הוא שותק בחלק ניכר של גופו, ולא יכול עוד לישון בשכיבה. הוא סבל סורייתופת, וברגעים של בהירות התחנן לפני אמו שתגאל אותו מיסוריו חסרי-התכלית.

מלאך מושיע בחלוק שחור

פרופסור עמוס שפירא, לש-עבר דיקאן הפקולטה למישי-פטים באוניברסיטת תל-אביב, המתמחה בשאלה של המתת-חסד:

הרבה שיטות-מישפט מבחינות כיום בין איתנאסיה אקטיבית לבין איתנאסיה פאסיבית. הב-חנה זו היא בעייתית ולוקה בחור-סרה-גיגון, אבל היא שימושית לצרכים שונים.

המדינה היחידה שבה מכירים גם בהמתה אקטיבית, למשל על-ידי זריקת-רעל, כפי שביקשה הגברת דינה נקש, היא הולנד. אבל גם שם קיימים כל מיני קריטריונים ופרוצדורות, ווועדה מיוחדת לעניין. אחרי שהוועדה החליטה, יכול רופא לבצע את ההמתה, אבל הוא אינו חייב בכך. גם בהולנד זו עדיין חקיקה בחיתוליה.

אני ממליץ לאמץ בישראל שיטה יותר ליברלית בתחום של איתנאסיה פאסיבית. במיקרה של נקש, למשל, הייתי רוצה לברר הרבה יותר פרטים ממה שנודע ברבים. הייתה רוצה לדעת עובדות רפואיות נוספות, כגון האם המחלה היא בשלב טרמינאלי, האם הוא סובל מכאבים נוראים, האם תהליך-הניווט מתקדם באופן מהיר, וכו'.

איתנאסיה פאסיבית היא, למשל, אם החולה היה טובל מדום-לב. בעוד שלאדם אחר היו עושים מיד טיפול נמרץ להחייאה, הייתי מוותר על-כך במיקרה זה, ונותן לו למות בשלום. אני מציע שנתגבר, קודם כל, על השלב הזה בחקיקה, ואחר-כך נחשוב על שלב ב'.

כשלעצמי, אינני יודע אם הייתי ממליץ על כך שרופא, המופיע כמלאך מושיע, יהפוך למלאך-המוות בחלוק השחור. אבל יש להרהר בעניין.

ברובן בהמתת-חסד, כאשר המוות נגרם כתוצאה ממחלה. כלומר, כאשר אין מספקים אביורי-החייאה לאדם חשוך-מרפא, כאשר לא מנשימים או מחברים אינפוזיה לחולה העומד למות, אפילו היה כפועלות אלה כדי להאריך את

החוק בישראל אוסר על הריגה מתוך רחמים וקובע שזהו רצח רגיל. בתי-הדין השפוט מתחשבים יותר

חיי. רוב שיטות-המישפט אינן מכירות בהמתת-חסד על-ידי פעולה אקטיבית, כמו מתן זריקת-הרדמה, כפי שביקשה דינה נקש בשירות-הטלוויזיה.

ההבדל בין מעשה למחלה מטושטשת מאור במיקרים רבים, וכאופן הגיוני אינו קיים, בעצם. אבל המחוקק המיר דרני טרם השלים עם מתן הרשאה חוקית להרוג לאנשים פרטיים. הארץ היחידה בעולם, שבה החלו להכיר גם בהמתה אקטיבית, היא הולנד. אבל גם שם עדיין נמצא החוק בתהליך חקיקה, ואיננו סופי. וגם שם קיימים סייגים רבים ופרוצדורות שונות, שאותן צריך לעבור לפני שההמתה מותרת.

נראה כי החוק האיריאלי הוא זה שיתיר המתת-חסד אחרי שיקול-ידעת של ועדה מיוחדת, שתברוק כל מיקרה לנסיבותיו. ועדה זו, שתוקם על-פי חוק, תהיה נמצא החוק בתהליך חקיקה, מרופא או מכמה רופאים, מעובד-סוציאלי ומפסיכולוג. יש המציעים לצרף לוועדה זו גם איש-דת. ועדה זו תברוק את המיקרה מבחינה רפואית, ותוודא כי מצבו של החולה אכן חסר-תקווה. היא תברר מה מצב כאביו של החולה, ואם אין דרך רפואית להקל עליהם. הוועדה תברוק כמובן גם את רצונו של החולה, שכן לעיתים אין בתי-מישפחתו מפרשים את רצונו כראוי.

חשש פן ימות לפניהם, וישאיר אותם לגורל מר ממוות.

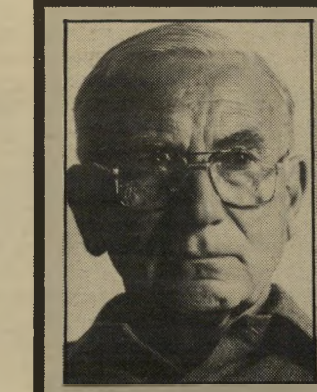
זריקת הרדמה

שיטות-המישפט המתקדמות בעולם מכירות היום

אחרי ביורו כל הנתונים הללו, אם אומנם תראה הוועדה שיש מקום לתת רשות להמתת-חסד, יוכל בן-המישפחה או רופא, שיתגבר לשם כך, להפסיק את חייו של החולה בדרך הומנית ככל האפשר, שתיקבע בחוק. רופא לא יהיה חייב, כמובן, לבצע המלצה כזו, אם היא בניגוד למצפונאו או לאמונתו.

אילנה אלון

* ביונית — או פירושו טוב, תאוה סוס פירושו מוות.

לא לצרף איש-דת

המתת-חסד אינה מוכרת על-ידי החוק במדינת-ישראל, ודינה כרצח לכל דבר. אני נוטה לחשוב שיש מקום לתקן את החוק הקיים, אבל בזהירות גדולה, ויש לדאוג להרבה ביטחונות.

אם נוציא מהכלל נשים ובעלים הרוצים לרשת את החולה, עדיין יכולים להיות מיקרים שבהם הקרובים מטעים את עצמם ומאמינים באמונה שלמה כי הם דואגים לשלומן של החולה, בעוד שבעצם הדאגה היא לעצמם, מכיוון שאינם יכולים לראות בסיבלו של החולה, או שעייפו מלילות שימורים ליד מיטתו.

צריך, אולי, להקים ועדה מיוחדת ובה צוות-רופאים, לא מאלה שטיפלו בחולה המסויים. הוועדה צריכה להשתכנע קודם-כל ברצונו הכן של החולה למות. עליה להשתכנע כי המחלה אומנם חשוכת-מרפא, ובשלביה האחרונים, כי הכאבים קשים מנשוא, ואין דרך אחרת להקל עליהם. יש, אולי, גם לברר אם מישפחתו של החולה מסכימה לגאול אותו מיסוריו.

רצוי שבראש הוועדה יעמוד מישפטן, כדי שיוודא כי דרישות החוק בנידון התמלאו. אני לא הייתי מצרף איש-דת לכל ועדה ספציפית, אבל היה רצוי כי בוועדה שתדון בחקיקת החוק החדש ישב גם איש-דת.

ציון צמיר, העולם הזה